

FORSKNINGSSEMINAR HØSTEN 2006

POLITIKK, LEDELSE OG ORGANISASJON I SPESIALISERTE KUNNSKAPSORGANISASJONER (POLIS)

POLIS er et felles forskningsseminar mellom Adm.org-instituttet og andre institutter ved UiB, Rokkansenteret, Høyskolen i Bergen og Helse Bergen der vi presenterer og diskuterer forskning og masteroppgaver omkring politikk, ledelse og organisasjon i spesialiserte kunnskapsorganisasjoner, med spesiell vekt på helsevesenet. Noen ganger henter vi inn eksterne forskere eller bidragsyttere fra praksisfeltet, for øvrig kommer bidragene fra forskere og studenter i tilknytning til våre forskningsprosjekter.

Minst en gang i måneden arrangeres det et eget studentseminar der studenter ved ATM-prosjektet presenterer utkast til kapitler til masteroppgaver, med kommentarer fra medstudenter og forskere på prosjektet.

Seminaret skjer i tilknytning til forskningen innenfor "Autonomy, Transparency and Management. Reform dynamics in health care – a comparative project" og "Ledelse og Omstilling i Helse Vest" . Se www.polis.no

POLIS - seminaret høsten 2006:

Sted: Rokkansenteret, stort seminarrom 6205, 6.etg.

Tid: Torsdager 10.15 – 12.00

Semesterstart: Torsdag 31.08.2006

31.08: Semesterstart: Informasjon til nye studenter, semesterplanlegging.

På første seminar etter ferien planlegger vi seminarrekken for høstsemesteret. Semesterplanen blir kontinuerlig oppdatert på www.polis.no

PÅGÅENDE OG FERDIGSTILTE HOVEDFAG- OG MASTERPROSJEKTER I FORBINDELSE MED SEMINARET:

Monika Alvestad, Psykiatri i skjæringsfeltet mellom naturvitenskap og humanisme. En studie av reformprosjekt i det psykisk helsevesenet

Studiet vil ta for seg en bestemt metodikk for kvalitetsforbedring i det psykiske helsevesenet, initiert av staten i samarbeid med Norsk Legeforening (Gjennombruddsmetodikk). Prosjektene er tidsavgrensede og tverrfaglige organisert. Målsetningene er konkrete og kvantifiserbare, og reflekterer sentrale elementer i nyere helsereformer; standardisering, resultatmåling, økt grad av diagnostisering og vektlegging av evidensbasert medisin. Prosjektene er interessante både fordi de synes å representere en dreining av psykiatriens kunnskapssyn mot en mer naturvitenskaplig tenkning, og fordi de viser tydelig hvordan elementer fra New Public Management tenkningen også er i ferd med å gjøre seg gjeldende som styringslogikker innenfor det psykiske helsevesenet. Gjennom å bruke ett tverrfaglig gjennombruddsprosjekt som case, ønsker jeg å studere nærmere hvordan ulike aktører opplever å delta i disse reformprosjektene, og hvordan dette begrunnes. Studiet vil ha en kvalitativ tilnærming, der hovedmetodene vil være analyse av skriftlig materiale knyttet til prosjektet, samt intervjuer av deltakere og eventuelt initiativtakere.

Margrete Langeland, "Helsetilsynet og sykehusreform"

Mer info kommer

Britt V. Danielsen, Sykepleielederes erfaringer med ledelse av eget fag og tjenester etter innføringen av enhetlig ledelse

Masteroppgave i internasjonal sykepleievitenskap, Deakin University, Melbourne, Australia og Sygeplejeskolen i Viborg, Danmark

Formålet med denne studien er å beskrive og forstå hvordan sykepleieledere på ulike nivå erfarer og opplever ledelse av eget fag og tjenester etter innføring av en ny organisasjonsmodell med enhetlig ledelse i offentlige sykehus i Norge. De tradisjonelle lederstillingene for sykepleiere som f. eks. oversykepleier ser ut til å forsvinne i de nye helseforetakene, og avdelingssykepleierne på sengepostene ser ut til å få nye oppgaver og større ansvar. Studien har også til hensikt å forstå hvordan denne helsereformen har påvirket sykepleieledernes ledelsestenkning, idealer og lederroller, og hvorledes de erfarer at sykepleie påvirker beslutninger på avdelingsnivå. Det vil bli gjennomført feltstudier og kvalitative intervju av et utvalg sykepleieledere.

Robert Lohne, Varsling, ledelse og kommunikasjon i Helseforetakene - to case.

Studien vil med utgangspunkt i to case hvor ansatte ved to helseforetak har gått offentlig ut og varslet om kritikkverdige forhold ved foretakene se på hvordan organisasjonen rundt varsleren reagerer på ulike nivåer (andre ansatte, ledelse etc.) i forhold til prinsippene om enhetlig kommunikasjon utad og lojalitet til foretaket, som fremsettes i de nye kommunikasjonsstrategiene. Videre vil den forsøke å se om denne lojalitetsplikten kommer i konflikt med helsepersonellens lovpålagte plikt til å rapportere om forhold som kan være til skade for pasienten, og hvorvidt det eventuelt etableres alternative prosedyrer for å rapportere kritikkverdige forhold internt og/eller eksternt som kompensasjon for den forsterkede lojalitetsplikten. Det legges opp til en kvalitativ tilnærming til problemstillingen, og datakilder vil i stor grad være intervjuer med aktuelt personale ved foretakene, men ikke minst analyse av skriftlig materiale som er tilgjengelig; både i form av medieomtale og styringsdokumenter, styreferat og kommunikasjonsstrategier.

Kristian Mjåland, Fra klient til pasient- En kvalitativ studie av en rusomsorg i endring.

Denne studien tar sikte på å undersøke hvilken type endring den nylig innførte Rusreformen har medført for organiseringen av norsk rusomsorg. Med Rusreformen (1.1.2004) gikk rusbehandlingen over fra å være et fylkeskommunalt ansvar til å bli underlagt staten ved de regionale helseforetakene. Rusbehandling er nå definert som tverrfaglig spesialisert behandling av rusmiddelavhengige, og klientperspektivet er erstattet av et pasientperspektiv. Studien vil forsøke å besvare to hovedspørsmål: På hvilken måte har Rusreformen ført til endring i organiseringen av rusomsorgen? Og hvilke styringsprinsipper og behandlingssideologi bærer en slik endring preg av? Studien er metodologisk forankret i et case studium av rusfeltet i Bergen og omegn.

Lene Susann Pilskog, En studie av Nasjonalt lederutviklingsprogram for helseforetakene

Ledelse har fått en fremtredende plass i reformtiltak i offentlig sektor. Denne oppgaven er knyttet opp imot sykehusreformen og ledelsesfokuset innen denne reformen. Studieobjektet er et pilotprosjekt gjennomført i tidsrommet 2003-2004 ved navn "Nasjonalt ledelsesutviklingsprogram for helseforetakene". Studiens mål er å identifisere intensjonene bak programmet, for deretter å spore effektene av programmet gjennom kvalitative intervjuer med deltakere og arrangører, samt dokumentanalyse.

Gunn Synnøve Reisæter, Individuelle planer: en tilpasning til nye roller i helsevesenet?

Gunn Synnøve Dahl Reisæter er hovedfagsstudent ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap og skriver sin oppgave i tilknytning til ATM prosjektet ved Rokkansenteret i Bergen. Hun er i ferd med å avslutte sin hovedfagsoppgave som tar for seg koordinering av tjenester innen psykisk helsevern. Målet med studien er å belyse hvordan koordinering i psykiatrien går til og under hvilke vilkår de ulike etatene skal koordinere sine tjenester. Fokus er spesielt rette mot hvordan etatene oppfatter sin rolle og sin funksjon i et større system med flere profesjoner og nye reformer.

Borgny Aakre, Etablering av Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten

Studien tar for seg opprettelsen av Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, en sammenslåing av tre fagmiljøer; Senter for medisinsk metodevurdering, HELTEF (Stiftelse for helsetjenesteforskning) og deler av Divisjon for kunnskapshåndtering i Sosial- og helsedirektoratet. Jeg skal se på bakgrunnen for de tre organisasjonenes eksistens, samt prosessen med sammenslåingen. Interessante spørsmål er; har kravene til kunnskap endret seg som en konsekvens av sykehusreformen, og hvilken rolle har Kunnskapssenteret i forhold til fagmiljøene/profesjonene. I tillegg ønsker jeg å se på om den statlige tilknytningen kan sies å skape en instrumentell bruk av kunnskap, i motsetning til en opplysende bruk. Teoretisk belyses dette gjennom å identifisere hvilke strømninger som har gjort det økte kunnskapsbehovet gjeldende, og gjennom teorier om transparens. Jeg ønsker også å se hen til andre lands modeller for denne type organisasjoner. Kilder for data blir kvalitative intervjuer samt dokumentanalyse.

Anbjørn Holme, Det kommuniserende hospital - En studie av informasjonsfunksjonen ved sykehus. (Levert juni 2006)

Studien belyser hvordan informasjonsfunksjonen i norske sykehus har endret seg sett i lys av reformeringen av spesialisthelsetjenesten. Det fokuseres på de nyopprettede informasjonsstillingene ved foretakene ved å kartlegge deres funksjon og arbeid knyttet opp imot mediekontakt, pasientinformasjon, profilering, utvikling av bedriftsavisar m.m. Oppgaven fokuserer på de fire underliggende foretakene i Helse Vest, og det er gjennomført kvalitative intervjuer av informasjonsansvarlige ved foretakene.

Anne-Grethe Naustdal, Sjukepleieleiaren sitt arbeid med kompetanseutvikling i sjukehus - sett i lys av erfaringer med innføringa av sjukehusreforma (Levert 2006)

Masteroppgåve ved Høgskulen i Sogn og Fjordane

Eit sentralt spørsmål i denne studia har vore kva rolle sjukepleieleiaren spelar i arbeidet med kompetanseutvikling på sengepostnivå i sjukehus, og på kva måte ulike element frå sjukehusreforma har påverka sjukepleiaren i arbeidet med å utvikle sjukepleiefagleg kompetanse. Funna i studien syner at sjukepleieleiarane ser på seg sjølv som sentrale i arbeidet med kompetanseutvikling for sjukepleieprofesjonen, men tid og fokus arbeidet får har store variasjonar. Rammevilkåra for å kunne drive ei fagleg forsvarleg kvalitativt god sjukepleieteneste synes utfordra i samband med sjukehusreforma. Administrativt arbeid vektleggast framfor fagleg arbeid og dei institusjonelle tilhøva er dårlegare i høve til kompetanseutvikling.

Anita Vikingstad, Foretaksreformen – katalysator, destabilisator og diktator. En studie av strukturendringer i et lokalt foretak før og etter foretaksreformen (Levert mars 2006)

Oppgaven tar for seg en fusjon av flere sykehus i et helseforetak. Den vil studere hvordan man velger å organisere den nye organisasjonen og se på hvilke organisatoriske, kulturelle og politiske utfordringer man møter. Som en overordnet analyse vil jeg også forsøke å si noe om hvilke organisasjonstrekk som blir fremmet av fusjonen og hvilken rolle helsereformen har spilt for hvordan helseforetak velger å organisere seg.

Odd-Rune Hegrenes, Profesjonell ledelse i sykehus. En studie av styresammensetning og topplederrekruttering i helseforetak (levert september 2005)

Denne studien kartlegger den demografiske styresammensetningen av helseforetakene på et nasjonalt basis. Det undersøkes hvilke kravspesifikasjoner som ble benyttet ved ansettelse av administrerende direktør ved de ulike foretakene og hvilke av disse kriterier som var utslagsgivende ved ansettelse. Studien benytter seg i all hovedsak av en kvantitativ survey undersøkelse, og inngår i et samarbeid med NIBR, Nordlandsforskning og Rogalandsforskning der helseforetaksreformen evalueres.

Hege Karin Johnson, Medias håndtering av foretaksorganiseringen (levert august 2005)

Studien omhandler medias dekning av helsestoff og forhold til aktører i sykehussektoren. Analysen baseres på mediedekningen av helsestoff før og etter sykehusreformen, henholdsvis i 1995 og 2003. Studien viser blant annet at mediedekningen av helsestoff er i endring, ved at faglig ansatte sjeldnere uttaler seg til media - men at foretakenes administrasjoner er langt mer aktive enn sine forgjengere i de fylkeseide sykehusene. Politikere opptrer sjeldnere som kilder i nyhetsbildet, og enkelte journalister mener foretaksorganiseringen har gjort sykehussystemet mer lukket for omverdenen.

Rune Nesdal Jonassen, Har helsereformen fra 2002 påvirket ledelse, utøvelse av ledelse og informasjonsflyten internt i helseforetakene (levert desember 2005)

Masteroppgave fra Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag, Høgskolen i Agder. Rune Nesdal Jonassen arbeider til daglig som informasjonskonsulent på Sørlandet sykehus HF. Studien retter seg mot avdelingsledere i sykehus og fokuserer på deres mulighet til å utøve ledelse. Målsettingen har vært å undersøke om reformen siden 2002 har ført til en endring av handlingsrommet for avdelingsledere til utøve ledelse med hensyn til *overordnet ledelse, fag, underordnet og sideordnet ledere*. Avdelingsledere i sykehuset ser på den posisjonen de har som avdelingsleder som svært viktig for om helsereformen skal lykkes eller ikke. De uttaler at det er på avdelingsledernivå at helsereformen går fra ord til handling.

Øyvind Jørgensen, Rettigheter og valgfrihet - Utviklingen av fritt sykehusvalg i Norge (levert september 2005)

I Pasientrettighetsloven som ble vedtatt i 1999 var det en ny bestemmelse om at nå kan pasienter fritt velge hvilke sykehus de vil bli behandlet ved. Denne studien skal i første rekke kartlegge begrunnelsene for å etablere ordningen med fritt sykehusvalg. Argumentene skal vurderes og kategoriseres i forhold til ulike hypoteser. For å kunne få en oversikt over de ulike argumenter er det nødvendig å kartlegge utformingsprosessen for denne ordningen, fra det tidspunkt brukermedvirkning innen sykehusvesenet først kom på dagsorden til det endelige stortingsvedtaket om fritt sykehusvalg ble gjort. Begrunnelsene for ordningen, og selve prosessen med å utforme den, vil bli vurdert og analysert ved hjelp av ulike organisasjonsteoretiske perspektiver.

Kari Kjos, Toppledernes rolle i sykehusene (levert august 2005)

Opgaven tar for seg lederens rolle før og etter sykehusreformen, også på tvers av foretak. Belyser hvordan toppledere forholder seg til de utfordringer som skapes av eksterne og interne krav. Det fokuseres på hvilke endringer man kan finne i topplederrollen etter implementeringen av sykehusreformen i forhold til hvordan det fungerte i forkant av denne. Oppgaven fokuserer på de fire underliggende virksomhetene i Helse Vest, og det gjennomføres kvalitative intervjuer med toppledere innenfor disse foretakene. Videre blir det gjennomført tidsstudier for å kartlegge hvilke fokus toppledere har, og hvilke arbeidsoppgaver som faktisk gjennomføres. Kjos konkluderer blant annet med at toppledernes rolle har forandret seg, til tross for at en del av lederne mener at dette ikke er tilfelle, og videre at ledelse til dels arter seg ulikt i de forskjellige foretakene.

Siri Torvestad Nerheim, Hvem skal lede? - Nasjonal profesjonsdebatt og lokale erfaringer ved innføring av enhetlig ledelse i helseforetak (levert desember 2005)

Studien kartlegger fremveksten av loven om enhetlig ledelse samt debatten rundt loven med vekt på uenigheten mellom leger og sykepleiere. Det undersøkes hvordan fire lokale helseforetak har oppfattet og iverksatt loven. Leger og sykepleiere oppfatter og løser oppgavene relativt likt, men det kan se ut som om sykepleierne er mer fortrolige med å bruke tid på administrative oppgaver enn legene. Lokalt viste studien at foretakenes størrelse og foretaksreformen som helhet hadde stor innvirkning på den lokale innføringen av

enhetlig ledelse. Store foretak opplevde en sterk prinsipiell debatt om hvilke profesjoner som var skikket til ledelsesposisjoner. De små foretakene hadde i mindre grad profesjonskonflikter, men større vanskeligheter med den praktiske gjennomføringen av organisasjonsmessige endringer, blant annet som følge av vanskelige geografiske forhold.

Therese Svendsen, Forholdet mellom strategi og adferd: Hva betyr et strategidokument om kommunikasjon for et helseforetak? (Leveret desember 2005)

Studien tar utgangspunkt i at det etter foretaksorganiseringen har blitt større oppmerksomhet om kommunikasjon som virkemiddel. Hva betyr et strategidokument som omhandler kommunikasjon? Hvordan påvirker det atferden i foretaket? Målet med oppgaven er å si noe om forholdet mellom organisasjons- og kommunikasjonsstruktur i forhold til den faktiske atferden i et stort helseforetak, med media som en viktig variabel.

Rune Hallingstad: "Regional styring av helseforetak. En studie av iverksettelsen av sykehusreformen i Helse Midt og Helse Vest" (Leveret mai 2004)

Med utgangspunkt i det arbeidet som gjøres i forbindelse med arbeids- og funksjonsfordeling innad regionene, foretas det en komparasjon mellom Helse Vest-Norge RHF og Helse Midt-Norge RHF. Det fokuseres på hvilke satsingsområder som prioriteres fra RHF, hvilke tiltak som gjennomføres og hvordan dette arbeidet forankres i de underliggende foretak. Studien samler data fra kvalitative intervjuer med styreledere, styremedlemmer og administrerende direktører i de to regionene. Studien viser at det ble valgt to forskjellige strategier og at konsekvensene på kort sikt ble relativt store. På lenger sikt er det vanskeligere å bedømme.

Sturla Herfindal: "Veien frem til foretaksorganiseringen" (Leveret juni 2004)

Viser hvordan sykehusreformen fikk gjennomslag i det politiske og departementale miljø. Det fokuseres på tidspunktet fra 03/2000 hvor Regjeringen Stoltenberg tiltrådte, til Stortingsvedtaket for Sykehusreformen 06/2001. Studien viser hvilke argumenter som ble benyttet og dynamikken i den prosessen som førte fram til vedtak om foretaksorganisering. Det benyttes kvalitative intervjuer med sentrale aktører innenfor det politiske og departementale miljøet, samtidig som det fokuseres på de debatter og ytringer som pågikk i media i denne perioden.

Lars-Bjarne Klungseth: "Accessibility, Transparency and Public Choice - A study of the free choice policy within the Norwegian specialized healthcare system" (Leveret oktober 2004)

Denne studien søker å belyse hvordan foretakene imøtekommer kravene til konkurranse seg imellom. Det vektlegges spesielt en tilnærming til "Fritt sykehusvalg", og studien ser på hvordan foretakene arbeider internt og ut mot brukerne for å skape en konkurransesituasjon. Studien gjør en sammenligning mellom et stort og et lite sykehus innenfor Helse Vest-området, og samler inn både kvalitative og kvantitative data.

**Torgeir Sveri: "STRUKTURER OG REFORMER
-En kvalitativ analyse av reformen "enhetlig ledelse" sett i lys av sykehusets arbeidsorganisering" (Leveret oktober 2004)**

Denne studien ser på hvilke endringer man finner på avdelingsnivået i forbindelse med innføringen av enhetlig ledelse, spesielt i forhold til hvilke konsekvenser dette får "på gulvet". Det som skal undersøkes er i hvilken grad det skjer endringer i sykepleieres og legers hverdag på en stor klinisk avdeling på et stort sykehus. Hvordan møter sykehusorganisasjonen reformen? Den foreløpige konklusjon er at reformering av det lege- og pleiefaglige arbeidet som fokuserer på formelle strukturendringer og medarbeidernes verdier kommer til kort, da de i for liten grad tar hensyn til at varige endringer fordrer endringer i arbeidets infrastruktur. De administrative reformene og nye ledelsessystemene får liten effekt fordi de reformerer og leder noe annet enn det som faktisk er avgjørende for det arbeidet som utføres og dels fordi infrastrukturen hemmer deres mulighet for gjennomslag.